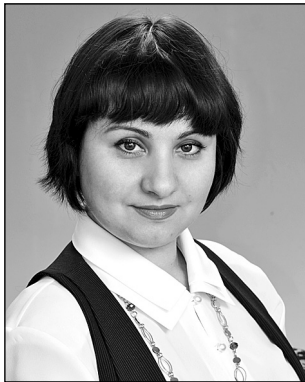

Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування інформаційної компетентності вчителя ліцею

Ганна ТРУХАНЕНКО,

методист, учитель інформатики, вчитель I категорії

Процеси інформатизації та комп'ютеризації освітнього простору, що відбуваються в контексті модернізації галузі, окреслюють нові вимоги до компетентності вчителя і його готовності до використання інформаційно-комунікативних технологій у закладах освіти.

Інформатизація суспільства – глобальний соціальний процес, особливістю якого є домінування, всеохопний характер у сфері суспільного виробництва: збирання, накопичення, продукування, оброблення, зберігання, передавання та використання інформації. Ці процеси здійснюються на основі сучасних засобів процесорної та обчислювальної техніки, а також на базі різноманітних засобів інформаційного обміну.

Новітні інформаційні технології розвиваються в контексті всесвітньої мережі Інтернет, зокрема таких її сервісів, як електронна пошта, телекомунікації, що надають широкі можливості їх використання у різних сферах. Жива комунікація невіддільна від інформаційних технологій, тому на сучасному етапі розвитку технічних і програмних засобів інформаційні технології називають інформаційно-комунікаційними. У цих комунікаціях комп'ютер посідає своє місце. Він забезпечує комфортну, індивідуальну, різноманітну, високоінтелектуальну взаємодію об'єктів комунікації.

Навчання з використанням мультимедійних програмних засобів сприяє розвитку не тільки учнівської, а й учительської компетентностей з інформаційних та комунікаційних технологій, які передбачають здатність учасників процесу орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб ринку праці [3, с. 3].

Основним потенціалом сучасних комп'ютерів є, по-перше, необмежені можливості глобальної мережі Інтернет, по-друге, – прикладне програмне забезпечення пакету Microsoft Office.

Властивості Інтернет обумовлені:

1. Джерелом різного роду інформації (знань), що сприяє розширенню інформаційного поля. Воно дає можливості для самоосвітньої діяльності та надходження нової інформації.

2. Можливістю швидко і якісно обмінюватися інформацією серед колег за допомогою електронної пошти.

3. Функціями прикладних програм пакету Microsoft Office:

• Microsoft Word – програма, призначена для друкування і редагування будь-якого тексту. Що дає Word? По-перше, виготовлення роздаткового

матеріалу (контрольні, самостійні роботи, тести тощо); тобто особисте завдання підвищує сприйняття і розуміння завдання учнями; по-друге, можливість якісно займатися оформленням творчих робіт (звіти, проекти, реферати тощо).

• Microsoft Excel – ця програма є помічником учителів математики, хімії, географії, а також тих, хто узагальнює інформацію у вигляді таблиць.

• Microsoft Access – програма, призначена для формування баз даних.

• Microsoft Publisher – програма, призначена для виготовлення буклетів, візиток, запрошень, календарів.

• Paint – програма для малювання.

• Microsoft Power Point – програма презентацій.

Нині більшість педагогів з метою підсилення і оптимізації освітнього процесу використовують програму PowerPoint для створення презентацій, що робить процес навчання привабливим і легким для розуміння. Учні під керівництвом учителя можуть створювати комп'ютерні презентації з метою представлення результатів проектної діяльності. Під час організації цього виду діяльності визначається практична мета – навчити учнів використовувати знання, вміння та навички, отримані на уроках інформатики і предмету, який викладає вчитель, що сприяє підвищенню рівня сформованості комунікативної компетенції. Застосування комп'ютерних презентацій в освітньому процесі дозволяє проводити заняття на якісно новому рівні, використовуючи замість аудиторної дошки проектування слайд-фільму з екрану комп'ютера на великий настінний екран або персональний комп'ютер (ноутбук) для кожного учня. Учитель, який виступає в ролі консультанта, повинен мати відповідний рівень інформаційної компетентності.

Компетентність учителя виявляється в трьох типах дій: діяти автономно і рефлексивно, використовувати різноманітні інформаційно-комп'ютерні засоби для вирішення педагогічних проблем, у достатньому рівні комп'ютерної грамотності. У цьому контексті особливу практичну значущість набуває інформаційна компетентність як важливий показник рівня професіоналізму. Інформаційна компетентність розуміється як здатність вчителя використовувати можливості ІК технологій в оптимальному вирішенні педагогічних проблем та виконанні професійних функцій.

Науковці визначають інформаційну компетентність як інтегральну характеристику особистості, що передбачає мотивацію до засвоєння відповідних знань, здатність до вирішення завдань у навчальній і професійній діяльності за допомогою комп'ютерної техніки та володіння прийомами комп'ютерного мислення [1, с. 45–50].

Інформаційна компетентність вчителя формується на етапах вивчення комп'ютера, застосування інформаційних технологій як засобу навчання в процесі професійної діяльності і розглядається однією з граней професійної зрілості. Аналіз педагогічної діяльності вчителя дозволяє виділити такі рівні формування інформаційної компетентності:

- рівень споживача інформації;
- рівень користувача комп'ютером;
- рівень логічного функціонування і знання характеристик обладнання;
- рівень предметно-специфічних завдань на основі творчого, міжпредметного підходу.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології, що активно запроваджуються в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів, відкривають нові перспективи для пізнавальної та творчої діяльності учнів, тобто створюють умови для:

- забезпечення нової, активної форми фіксації продуктів інтелектуальної та творчої діяльності людини у вигляді текстових документів, графічних таблиць, мультимедійних презентацій тощо;

- доступу до практично необмеженого обсягу потрібної навчальної та наукової інформації;

- конструктивного змістового діалогу з користувачем (тобто комп'ютер не лише збільшує інтелектуальні та творчі можливості особистості, а й змінює, перебудовує саму структуру пізнавальної та продуктивно-творчої діяльності особистості) [2].

Формування інформаційної компетентності вчителя засобами інформаційно-комунікаційних

технологій поєднує в своїй структурі такі компоненти: самоактуалізацію; підготовчий етап прогнозування прийняття рішень; акумуляцію інформації; пошук виходу із комунікативної ситуації; використання інформаційних і комп'ютерних засобів; комунікацію і спілкування; комп'ютерну презентацію результатів; контроль і самоконтроль, оцінювання і самооцінювання; корекцію; кінцевий результат.

Однією з необхідних умов формування інформаційної компетентності вчителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій є створення сучасного інформаційно-освітнього середовища. Сьогодні вже очевидно, що сучасна система формування інформаційної компетентності вчителя повинна бути неперервним, єдиним механізмом переорієнтації педагогічних кадрів на новий зміст, форми та методи навчання з урахуванням сучасних світових освітніх тенденцій. Інформаційне середовище навчального закладу є засобом розв'язання зазначеного питання. Підтримкою у вирішенні проблеми є ефективна спільна взаємодія відповідних структурних органів держави, департаментів та управлінь освіти, методичних служб різного рівня, адміністрації закладів освіти, вчителів, учнів, батьків.

Інформаційне освітнє середовище розуміють як «єдиний інформаційно-освітній простір, побудований за допомогою інтеграції інформації на традиційних та електронних носіях, комп'ютерно-телекомунікаційних технологій взаємодії, що містить віртуальні бібліотеки, розподілені бази даних, оптимально структурований навчально-методичний комплекс і розширений апарат дидактики, у якому (просторі) діють принципи нової педагогічної системи» [4, с. 1].

Інформаційно-освітнє середовище ліцею – це одна зі сторін його діяльності, що охоплює організаційно-методичні засоби, сукупність технічних і програмних засобів зберігання, оброблення, передачі інформації та забезпечує оперативний доступ

до інформації і здійснює освітні наукові комунікації. Основна мета такого середовища – сприяти формуванню мотивації людини до саморозвитку, самоосвіти шляхом надання необхідних інформаційних ресурсів і забезпечення відкритого та повноцінного доступу до інформації.

Криворізький природничо-науковий ліцей є учасником проекту «Відкритий світ», що надає можливості для створення такого інформаційного освітнього середовища, яке забезпечить: створення необхідних умов для доступу учнів до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; організацію продуктивного взаємодії педагогів і учнів, учнів один з одним, учнів і засобів ІКТ; відповідну матеріально-технічну базу та сприятиме формуванню належного рівня володіння інформаційно-комунікаційними технологіями педагогічними працівниками.

Оснащення ліцею мультимедійними класами дає можливість виступати вчителю у ролі посередника та керівника щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій, що надають змогу скеровувати навчальний процес, забезпечувати індивідуальне навчання, самостійну роботу, допомогати учню у разі необхідності під час розв'язування різноманітних задач.

Важливо враховувати такі функції освітнього середовища ліцею, як створення та забезпечення необхідних джерел для підвищення інноваційної діяльності її учасників і розвиток їхнього інтелектуального потенціалу. Цілеспрямований розвиток освітнього середовища забезпечує динаміку зростання педагогічного професіоналізму, інформаційної компетентності, що служить основою педагогічних інновацій і продуктивного вирішення освітніх завдань. Під його впливом у педагогів і учнів формується соціальний та професійний досвід у процесі: а) спільної або самостійної діяльності у ході вирішення науково-методичних і навчальних задач; б) спілкування з учасниками педагогічного процесу; в) самопізнання і саморегуляції, самоконтролю і самоорганізації. Освітнє середовище у цьому випадку є тим фактором, що позитивно впливає на професійну соціалізацію педагога, забезпечує адаптацію до професійної діяльності та мислення. Отже, професійна поведінка буде підпорядковуватися цій діяльності.

В умовах інформаційного-освітнього середовища ліцею формування інформаційної компетентності вчителя характеризується його переорієнтацією від передачі готових знань учням до виконання ролі консультанта, керівника, який опосередковано організує та стимулює учасників навчальної діяльності, надає ширші можливості для власної самоактуалізації та розвитку. Комп'ютеризація навчально-виховного процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища ліцею стимулює вчителів до створення власних навчально-методичних матеріалів, що дає змогу осучаснити навчально-виховний процес.

За цих умов вчителі набувають не тільки досвіду самостійного поповнення й оновлення професійних знань, особистісної причетності до освітнього процесу, а й відкриття можливості управляти своїми ресурсами, пропонувати їх для вивчення іншим, постійно оновлювати професійні навички, що позитивно впливає на формування їхньої інформаційної компетентності.

Важливою умовою формування інформаційної компетентності вчителів ліцею засобами ІКТ є оновлення змісту та структури методичної роботи з педагогічними кадрами. Сучасні процеси модернізації системи цієї роботи ліцею вимагають нового ставлення до питання професіоналізму педагогів. Актуальним завданням сучасної освіти є створення умов для постійного, неперервного зростання професійної майстерності педагогічних кадрів. У центрі освіти завжди був, є і буде учень. Сучасному вчителю сьогодні без застосування прогресивних інноваційних, педагогічних, інформаційних технологій дуже важко залишатися цікавим для учнів. Він повинен вирішити актуальну проблему методологічної переорієнтації процесу навчання та виховання на розвиток творчої особистості учня, акцентувати увагу на формуванні його життєво важливих компетентностей. Досягти такого результату можна тільки через підвищення ефективності праці кожного педагога, використання його потенціальних, нереалізованих можливостей.

Значні резерви у формуванні інформаційної компетентності надає методична робота, яка стимулює вчителя до пошуку нових освітньо-методичних рішень та їхньої творчої реалізації в ліцейській практиці. Під час організації методичної роботи необхідно забезпечити її практико-орієнтований характер, взаємозв'язок системи теоретичних знань, практичного досвіду і творчого використання ІКТ.

Осучаснення системи методичної роботи ліцею забезпечує її інноваційний характер, що створює умови для продуктивного використання ІКТ у формуванні інформаційної компетентності вчителя. В умовах інформаційного середовища методична робота буде позитивно впливати і на вдосконалення професійної діяльності, і на зростання її продуктивності. Педагоги, набуваючи інформаційної компетентності в системі методичної роботи, оволодівають уміннями проектувати свій професійний імідж, накопичувати і мобілізувати творчі ресурси, виявляти самостійність, активність, соціальну стійкість, позитивне ставлення до педагогічних інновацій і їх впровадження в практику.

Метою методичної роботи ліцею має бути вдосконалення інформаційної компетентності кожного педагога, формування розуміння переваг постійних змін у педагогічній сфері, наявність високого рівня педагогічної творчості під час вирішення педагогічних завдань і виконання професійних функцій в контексті використання ІКТ у педагогічному процесі.

В організації методичної роботи необхідно досягти того, щоб її зміст був не лише джерелом навчально-методичної інформації, а й засобом подальшого розвитку професіоналізму вчителів ліцею. Завдання керівника методичної роботи полягає в тому, щоб переорієнтувати зміст методичного навчання педагогів на рівень їхнього особистісного досвіду, сформулювати ціннісне ставлення до теоретичного знання на основі розкриття сутності наукових понять і опори на педагогічний досвід, оволодіння методичною інформацією шляхом використання ІК-технологій. Застосування комп'ютерних технологій доцільне тоді, коли воно ефективно, тобто дає змогу за умов одних і тих самих витрат суб'єктів освітнього процесу отримувати більш високий освітній результат.

Література

1. Беспалов П.В. Компьютерная компетентность в контексте личностно-ориентированного обучения / П.В. Беспалов // Педагогика. – 2003. – №4. – С. 45–50.
2. Вовковінська Н.В. Інформатизація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи / Н.В. Вовковінська, Ю.О. Дорошенко, Л.М. Забродська / за ред. В.М. Мадзігона та Ю.О. Дорошенка. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 276 с.
3. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – №12. – С. 102. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/537-16>
4. Солдаткин В.И. Информационно-образовательная среда открытого образования / В.И. Солдаткин // Тезисы докладов IX Всероссийской научно-методической конференции «Телематика 2002». – СПб., 2002 [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.ict.edu.ru/vconf/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&d=light&id_thesis=1929
5. Структура ИКТ-компетентностей учителей. Рекомендации ЮНЕСКО. – Редакция 2.0. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214694.pdf>

Анонції

Ганна ТРУХАНЕНКО

Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування інформаційної компетентності вчителя ліцею

У статті розглянуто умови формування інформаційної компетентності вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Наголошується: в

організації методичної роботи необхідно прагнути, щоб її зміст був не лише джерелом навчально-методичної інформації, а й засобом подальшого розвитку професіоналізму вчителів ліцею.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології навчання, інформаційна компетентність вчителя, інформаційно-освітнє середовище ліцею.

Анна ТРУХАНЕНКО

Информационно-коммуникационные технологии как средство формирования информационной компетентности учителя лицея

В статье рассмотрены условия формирования информационной компетентности учителей средствами информационно-коммуникационных технологий. Подчеркивается: в организации методической работы необходимо стремиться, чтобы её содержание было не только источником учебно-методической информации, но и средством дальнейшего развития профессионализма учителей лицея.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии обучения, информационная компетентность учителя, информационно-образовательная среда лицея.

Ganna TRUKHANENKO

ICT as a source of information competence of the Lyceum teacher

In article the necessary conditions for the formation of information competence of teachers by means of information and communication technologies in the technical work of the Lyceum are considered. The author emphasizes that the organization of methodological work should have ensured that the content was not only a source of educational information, but also a means for further development of the professionalism of Lyceum teachers.

Keywords: information-communication technology of learning, information competence of the teacher, informational and educational environment of the Lyceum.